

Υπόθεση C-625/20**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου****Ημερομηνία καταθέσεως:**

19 Νοεμβρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de lo Social n.º 26 de Barcelona (Ισπανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

13 Οκτωβρίου 2020

Προσφεύγουσα:

KM

Καθής:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αντικείμενο της παρούσας αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως είναι να αποσαφηνιστεί αν η ισπανική Κοινωνική Ασφάλιση εισάγει διάκριση λόγω βιολογικού φύλου και κοινωνικού φύλου και, ως εκ τούτου, αντιβαίνει στη νομοθεσία της Ένωσης, η οποία διακηρύσσει την αρχή της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών, καθόσον επιτρέπει τη σώρευση δύο παροχών που αναγνωρίζονται από διαφορετικά καθεστάτα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά απαγορεύει τη λήψη αυτών εντός του ίδιου καθεστώτος, καίτοι πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση των αντίστοιχων παροχών.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

- 1 Δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ υποβάλλεται η παρούσα αίτηση προδικαστικής απόφασεως, με αντικείμενο να αποσαφηνιστεί το κύρος του άρθρου 163.1 του Ley General de la Seguridad Social (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης· στο εξής: LGSS), λαμβανομένης υπόψη της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και, επικουρικώς, σε θέματα

εργασίας και απασχόλησης, κατά τα προβλεπόμενα σε διάφορες κοινοτικές οδηγίες.

- 2 Το άρθρο 163.1 του LGSS προβλέπει ότι, εκτός εάν ορίζεται ρητώς κάτι το αντίθετο, ο ίδιος δικαιούχος δεν μπορεί να σωρεύσει περισσότερες συντάξεις από το Régimen General (Γενικό Καθεστώς) και υποχρεώνει όποιον αποκτά δικαίωμα σε δύο ή περισσότερες συντάξεις να επιλέξει μία εξ αυτών.
- 3 Εντούτοις, αφενός, η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ισπανία επιτρέπει σε περιπτώσεις συντάξεων γήρατος, μόνιμης αναπηρίας ή θανάτου και επιζώντων, όταν ο ενδιαφερόμενος έχει συμπληρώσει αποδεδειγμένα, διαδοχικές ή εναλλακτικές, περιόδους ασφάλισης σε περισσότερα του ενός καθεστάτα Κοινωνικής Ασφάλισης, την άθροιση των εν λόγω περιόδων, εφόσον δεν αλληλεπικαλύπτονται, για τη θεμελίωση δικαιώματος σε σύνταξη, καθώς και για τον καθορισμό, ενδεχομένως, του ποσοστού, βάσει ετών καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, που εφαρμόζεται για τον υπολογισμό αυτής.
- 4 Αφετέρου, η νομολογία περιορίζει αυτήν την απαγόρευση σώρευσης στις παροχές που χορηγούνται εντός του ίδιου καθεστώτος Κοινωνικής Ασφάλισης, με αποτέλεσμα να επιτρέπεται η σώρευση παροχών από διαφορετικά καθεστάτα Κοινωνικής Ασφάλισης.
- 5 Εντούτοις, η παρουσία των γυναικών δεν είναι ίδια στα διάφορα καθεστάτα Κοινωνικής Ασφάλισης, καθόσον κυμαίνεται από 95,60 % στο ειδικό καθεστώς των οικιακών βοηθών έως 7,97 % στο ειδικό καθεστώς της εξόρυξης άνθρακα. Πάντως, στα δύο σημαντικότερα καθεστάτα, ήτοι το γενικό καθεστώς (Régimen General de la Seguridad Social· στο εξής: RGSS), το οποίο περιλαμβάνει, γενικά, τους μισθωτούς εργαζομένους κάθε παραγωγικού κλάδου, και το ειδικό καθεστώς των αυτοαπασχολουμένων (Régimen Especial de Trabajadores Autónomos, RETA), το οποίο περιλαμβάνει, γενικά, τους μη μισθωτούς εργαζομένους σε κάθε παραγωγικό τομέα, η παρουσία των γυναικών είναι 48,09 % και 36,15 %, αντιστοίχως.
- 6 Ως εκ τούτου, εάν η σώρευση παροχών επιτρέπεται μόνο σε σχέση με τις χορηγητέες σε διαφορετικά καθεστάτα παροχές (συνήθως, το RGSS και το RETA) και το ποσοστό ανδρών στο RETA είναι πολύ υψηλότερο του ποσοστού των γυναικών, η σώρευση παροχών θα είναι πολύ πιο εφικτή για τους άνδρες παρά για τις γυναίκες, με αποτέλεσμα να θίγεται η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και, ενδεχομένως, σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, η οποία κατοχυρώνεται στη νομοθεσία της Ένωσης.

Προδικαστικά ερωτήματα

1. «Αντιβαίνει στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, και συγκεκριμένα στο άρθρο 4 της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, και στο άρθρο 5 της οδηγίας

2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιατύπωση), η ισπανική διάταξη περί σώρευσης παροχών του άρθρου 163.1 του LGSS, όπως έχει ερμηνευθεί στη νομολογία, η οποία απαγορεύει μεν τη σώρευση δύο παροχών ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία που είναι χορηγητέες από το ίδιο καθεστώς, πλην όμως επιτρέπει τη σώρευσή τους όταν είναι χορηγητέες από διαφορετικά καθεστώτα, καίτοι το δικαίωμα λήψεώς τους θεμελιώθηκε, εν πάση περιπτώσει, βάσει ανεξάρτητων εισφορών, λαμβανομένης υπόψη της σύνθεσης από απόψεως φύλου των επιμέρους καθεστώτων της ισπανικής Κοινωνικής Ασφάλισης, καθόσον η διάταξη αυτή ενδέχεται να συνεπάγεται έμμεση διάκριση λόγω βιολογικού φύλου ή κοινωνικού φύλου;»

2. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, «αντιβαίνει η ισπανική νομοθεσία στην προμνησθείσα ευρωπαϊκή νομοθεσία σε περίπτωση που αμφότερες οι παροχές έχουν ως αιτία διαφορετικές βλάβες;».

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισεως: άρθρα 1, 2 και 3, παράγραφος 1, και άρθρο 4, παράγραφος 1.

Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2006 για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιατύπωση): άρθρα 1 και 2, παράγραφος 1, στοιχεία α', β' και στ', και άρθρο 5.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Ley General de la Seguridad Social (γενικός νόμος περί κοινωνικής ασφάλισης: στο εξής: LGSS), αναδιατυπωμένο κείμενο όπως εγκρίθηκε με το Real Decreto Legislativo 8/2015 (βασικό νομοθετικό διάταγμα 8/2015), της 30ής Οκτωβρίου 2015: ιδίως άρθρο 163.1, καθώς και άρθρο 193.1 και 26η μεταβατική διάταξη.

Real Decreto 691/1991, de 12 de abril, sobre Cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social (βασικό διάταγμα 691/1991, της 12ης Απριλίου 1991, περί αμοιβαίου συνυπολογισμού εισφορών μεταξύ καθεστώτων κοινωνικής ασφάλισης): άρθρα 1, 4.1 και 5.

Απόφαση του Sala de lo Social del Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, τμήμα κοινωνικοασφαλιστικών διαφορών, Ισπανία: στο εξής: STS), της 14ης

Ιουλίου 2014, η οποία εκδόθηκε επί της recurso de casación para unificación de doctrina (αιτήσεως αναιρέσεως για την ενοποίηση της νομολογίας· στο εξής: RCUD) υπ' αριθ. 3038/2013.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 7 Με απόφαση του Instituto Nacional de la Seguridad Social (Εθνικού Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφάλισης, Ισπανία· στο εξής: INSS) αναγνωρίστηκε η ολική μόνιμη ανικανότητα για εργασία της προσφεύγουσας όσον αφορά το σύννητες επάγγελμά της (βοηθός διοικητικός υπάλληλος), συνεπεία κοινής ασθένειας, με δικαίωμα λήψης της αντίστοιχης παροχής, από τις 19 Νοεμβρίου 1998. Η βάση υπολογισμού της παροχής εκτιμήθηκε λαμβανομένων υπόψη των βάσεων υπολογισμού των εισφορών για το διάστημα από τον Μάιο του 1989 έως τον Απρίλιο του 1994.
- 8 Το νυν σύννητες επάγγελμα της προσφεύγουσας είναι αυτό της κατώτερης υπαλλήλου. Στις 18 Ιουλίου 2016, ξεκίνησε για την προσφεύγουσα περίοδος προσωρινής ανικανότητας για εργασία. Στις 20 Μαρτίου 2018, η Dirección Provincial del INSS (επαρχιακή διεύθυνση του INSS, Ισπανία) εξέδωσε απόφαση με την οποία αναγνώρισε την ολική μόνιμη ανικανότητα για εργασία της προσφεύγουσας, συνεπεία μη εργατικού ατυχήματος, με δικαίωμα λήψης της αντίστοιχης παροχής. Η βάση υπολογισμού εκτιμήθηκε λαμβανομένων υπόψη των βάσεων υπολογισμού των εισφορών για το διάστημα από τον Φεβρουάριο του 2015 έως τον Ιανουάριο του 2017.
- 9 Παρά το γεγονός ότι στην προσφεύγουσα αναγνωρίστηκε δικαίωμα στις δύο ως άνω παροχές για διαφορετικά επαγγέλματα, ως προς διαφορετικές ασθένειες και διαφορετικές περιόδους ασφάλισης, και τα ποσά των παροχών αυτών υπολογίστηκαν σύμφωνα με διαφορετικές βάσεις υπολογισμού των εισφορών, το INSS θεωρεί ότι αυτές δεν μπορούν να σωρευθούν, βάσει των όσων προβλέπει το άρθρο 163.1 του LGSS.
- 10 Η νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου) κάνει, αντιθέτως, δεκτή τη σύρευση των δύο συντάξεων ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία εφόσον αυτές είναι χορηγητέες από διαφορετικά καθεστάτα.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 11 Κατά την προσφεύγουσα, το άρθρο 163.1 του LGSS δεν τυγχάνει εφαρμογής, καθόσον αντιβαίνει στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και συγκεκριμένα στο άρθρο 4 της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ και στο άρθρο 5 της οδηγίας 2006/54/ΕΚ.
- 12 Ειδικότερα, η προσφεύγουσα εκτιμά ότι, δεδομένου ότι το ποσοστό των γυναικών στα ειδικά καθεστάτα, και κυρίως στο RETA, είναι πολύ κατώτερο αυτού των ανδρών (την 31η Ιανουαρίου 2020: 36,15 %), το καθεστώς της απαγόρευσης

σώρευσης συνεπάγεται έμμεση διάκριση λόγω βιολογικού φύλου ή κοινωνικού φύλου, διότι, παρότι το εν λόγω καθεστώς είναι κατά τα φαινόμενα ουδέτερο, καθιστά πιο δυσχερή τη σώρευση των παροχών για τις γυναίκες, καθόσον η υπαγωγή των γυναικών στα ειδικά καθεστώτα είναι αναλογικά πολύ κατώτερη της υπαγωγής των ανδρών σε αυτά.

- 13 Το INSS υποστηρίζει ότι μια από τις οδηγίες που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα, η οδηγία 2006/54, δεν τυγχάνει καν εφαρμογής εν προκειμένω· ότι είναι οξύμωρο να χορηγούνται δύο παροχές ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία για διαφορετικά επαγγέλματα όταν, καταρχήν, το σύνθηες επάγγελμα μπορεί να είναι μόνον ένα, το τελευταίο· ότι, για τη χορήγηση της δεύτερης σύνταξης ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία, πρέπει να αξιολογούνται επίσης οι βλάβες που δικαιολόγησαν τη χορήγηση της πρώτης· ότι η νομοθεσία επιτρέπει τον συνυπολογισμό εισφορών διαφορετικών καθεστώτων· και ότι τα πρακτικά αποτελέσματα της νομοθετικής ρύθμισης για τη σώρευση συντάξεων μόνιμης ανικανότητας για εργασία είναι πολύ περιορισμένα.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 14 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το ισχύον καθεστώς σώρευσης παροχών συνεπάγεται έμμεση διάκριση λόγω βιολογικού φύλου ή κοινωνικού φύλου, η οποία απαγορεύεται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, δεδομένου ότι η εθνική νομοθετική ρύθμιση αποκλείει τη σώρευση των δύο παροχών ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία, τις οποίες χορήγησε στην προσφεύγουσα το RGSS.
- 15 Η νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου) ερμήνευσε το άρθρο 163.1 του LGSS a sensu contrario, κάνοντας δεκτή τη δυνατότητα σώρευσης δύο παροχών που χορηγήθηκαν από διαφορετικά καθεστώτα (το RGSS και άλλο, συνήθως το RETA), εφόσον η εισφορά σε κάθε καθεστώς επαρκούσε για τη θεμελίωση δικαιώματος στην παροχή, ακόμη και αν η χορήγηση στηρίζεται στις ίδιες βλάβες.
- 16 Εν πάση περιπτώσει, δικαιολογείται η απαγόρευση σώρευσης των δύο παροχών, εάν αυτές χορηγήθηκαν, εν όλω ή εν μέρει, με τις ίδιες εισφορές. Για τον λόγο αυτό, δεν επιτρέπεται επίσης η σώρευση παροχών που χορηγήθηκαν από διαφορετικά καθεστώτα, εάν δεν αποδεικνύονται σε καθένα εξ αυτών επαρκείς ίδιες εισφορές για τη χορήγηση της παροχής. Εντούτοις, στην υπό κρίση περίπτωση, η προσφεύγουσα αποδεικνύει επαρκείς και ανεξάρτητες εισφορές για τη θεμελίωση αμφοτέρων των παροχών, βάσει του χρόνου κατά τον οποίο αναγνωρίστηκαν, του σχετικού συμβάντος και της ηλικίας της κατά τον χρόνο της γενεσιουργού αιτίας.
- 17 Η ολική μόνιμη ανικανότητα για εργασία η οποία αναγνωρίστηκε το 1999 αναγνωρίστηκε προφανώς βάσει των προηγούμενων εισφορών. Αυτή που αναγνωρίστηκε το 2018 δεν προϋπέθετε προηγούμενη περίοδο εισφορών, δεδομένου ότι ήταν αποτέλεσμα μη εργατικού ατυχήματος, και αρκούσε η υπαγωγή στην Κοινωνική Ασφάλιση. Πάντως, καίτοι η ολική μόνιμη ικανότητα

που αναγνωρίστηκε το 2018 ήταν αποτέλεσμα κοινής ασθένειας, η προσφεύγουσα είχε καταβάλει αποδεδειγμένα επαρκείς εισφορές, προ του 1999, προς θεμελίωση του δικαιώματος στην παροχή.

- 18 Η λύση που προκρίθηκε εν προκειμένω, ήτοι η απαγόρευση σώρευσης παροχών του ίδιου καθεστώτος (συνήθως του RGSS) και η αποδοχή της σώρευσης των παροχών διαφορετικών καθεστώτων (συνήθως του RGSS και του RETA), παρά το γεγονός ότι, εν πάση περιπτώσει, οι διαφορετικές παροχές βασίσθηκαν σε ανεξάρτητες εισφορές, δημιουργεί κατάσταση έμμεσης διάκρισης λόγω φύλου. Η διάκριση αυτή απαγορεύεται από το άρθρο 4 της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ και το άρθρο 5 της οδηγίας 2006/54/ΕΚ, εφόσον αυτή ήθελε θεωρηθεί εφαρμοστέα.
- 19 Είναι αληθές ότι η εφαρμογή του κανόνα περί απαγόρευσης σώρευσης παροχών είναι κατά τα φαινόμενα ουδέτερη ως προς το φύλο, δεδομένου ότι η διαφορετική μεταχείριση δεν στηρίζεται στο φύλο, αλλά στο καθεστώς. Η πρακτική εφαρμογή της μπορεί, όμως, να έχει σημαντικές συνέπειες στο γυναικείο βιολογικό φύλο ή κοινωνικό φύλο, όπως αποδεικνύεται από την ανάλυση της σύνθεσης από απόψεως φύλου των διάφορων καθεστώτων της κοινωνικής ασφάλισης. Εν προκειμένω, εξετάζονται μόνον το RGSS και το RETA, καθόσον σε αυτά υπάγονται οι περισσότεροι ασφαλισμένοι, τα δε ποσοστά είναι πραγματικά πολύ χαμηλά στα λοιπά καθεστώτα ή ειδικά καθεστώτα.
- 20 Το RGSS είναι το καθεστώς το οποίο συγκεντρώνει τους μισθωτούς εργαζομένους όλων των τομέων και αριθμεί περισσότερους από 14,5 εκατομμύρια ασφαλισμένους. Σε αυτό η αναλογία των φύλων είναι αρκετά ισορροπημένη, καθόσον οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν ποσοστό 48,09 %. Αντιθέτως, στο RETA, το οποίο περιλαμβάνει τους αυτοαπασχολούμενους όλων των τομέων και αριθμεί επίσης σημαντικό αριθμό ασφαλισμένων (άνω των 3 εκατομμυρίων), η αναλογία των φύλων δεν είναι ισορροπημένη, καθόσον οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν ποσοστό μόλις 36,15 %, το οποίο ουδόλως αντιστοιχεί στο ποσοστό των γυναικών στον συνολικό πληθυσμό της χώρας ή στο σύνολο του εργασιακά ενεργού πληθυσμού.
- 21 Ούτως εχόντων των πραγμάτων, εάν η σώρευση παροχών επιτρέπεται μόνον σε σχέση με αυτές που χορηγήθηκαν από διαφορετικά καθεστώτα (συνήθως το RGSS και το RETA) και το ποσοστό των ανδρών στο RETA είναι πολύ υψηλότερο εκείνου των γυναικών, συνάγεται ότι η αποδοχή της σώρευσης παροχών θα είναι πολύ πιο εφικτή για τους άνδρες παρά για τις γυναίκες. Η εφαρμογή της νομοθεσίας περί απαγόρευσης της σώρευσης παροχών θα θίγει, σε ποσοστιαία βάση, περισσότερο τους άνδρες παρά τις γυναίκες, χωρίς να υφίσταται αντικειμενικός λόγος για τη διαφορετική αυτή μεταχείριση.
- 22 Επιπλέον, τα προεκτεθέντα θα συνεπάγονται όχι μόνον έμμεση διάκριση λόγω βιολογικού φύλου, αλλά επίσης, και ενδεχομένως κυρίως, λόγω κοινωνικού φύλου, καθόσον η μικρότερη παρουσία των γυναικών στο RETA αντικατοπτρίζει τη μεγαλύτερη δυσχέρεια στην άσκηση αυτόνομης παραγωγικής δραστηριότητας, ως αποτέλεσμα του παραδοσιακού κοινωνικού ρόλου της γυναίκας ως

παιδοκόμου και νοικοκυράς, ο οποίος δεν έχει ακόμη εκλείψει πλήρως. Ιδίως στις προηγούμενες γενιές, παρότι είναι ακόμη εργασιακά ενεργές, η γυναίκα εντασσόταν πιο αργά στην αγορά εργασίας, ενίοτε όταν τα παιδιά είχαν μεγαλώσει, σε εργασίες κυρίως μερικής απασχόλησης –ούτως ώστε να συνδυάζονται με τη φροντίδα του νοικοκυριού– και με περιορισμένες απαιτήσεις προσόντων – λόγω περιορισμένων δυνατοτήτων κατάρτισης και επαγγελματικής εξέλιξης.

- 23 Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των αντίξοων αυτών συνθηκών, ήταν αναμενόμενο να ενταχθούν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας, ως επί το πλείστον, ως μισθωτοί υπάλληλοι και λιγότερο ως αυτοαπασχολούμενοι, λαμβανομένου επίσης υπόψη του γεγονότος ότι ο παραδοσιακός κοινωνικός ρόλος της παιδοκόμου δυσχέραινε την πρόσβαση στη χρηματοδότηση και στο αναγκαίο κεφάλαιο για την άσκηση δραστηριότητας αυτοαπασχολούμενου.
- 24 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, κρίνεται σκόπιμη η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Εξάλλου, καίτοι η άμεση ή έμμεση απαγόρευση διακρίσεων, τόσο λόγω βιολογικού φύλου όσο και λόγω κοινωνικού φύλου, είναι αρκούντως παγιωμένη και κατοχυρωμένη στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρείται αναγκαία η έκδοση απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) επί του ζητήματος αυτού, δεδομένου ότι δεν υπάρχει προηγούμενη απόφαση στην οποία να αναλύθηκε το συγκεκριμένο πρόβλημα της σώρευσης των παροχών.
- 25 Το ζήτημα θα ήταν διαφορετικό αν η δεύτερη σύνταξη χορηγούνταν λόγω γενικής αναπηρίας, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή η εν λόγω σύνταξη θα αντισταθμιζόταν από την αδυναμία άσκησης οποιασδήποτε παραγωγικής δραστηριότητας, η οποία θα κάλυπτε την αδυναμία εξακολούθησης άσκησης συγκεκριμένου επαγγέλματος. Δεν είναι, όμως, αυτή η περίπτωση της προσφεύγουσας.
- 26 Οι ίδιες βλάβες δεν επιτρέπουν τη χορήγηση δύο παροχών ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία. Εντούτοις, οι ίδιες ασθένειες δεν εμποδίζουν την πρόσβαση σε δύο παροχές ολικής μόνιμης ανικανότητας για εργασία, οι οποίες μπορούν να σωρευτούν, σε δύο διαφορετικά καθεστώτα. Εν πάση περιπτώσει, για τον λόγο αυτό, κρίνεται σκόπιμη η υποβολή δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, επικουρικός ως προς το πρώτο, για την περίπτωση που είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι η απαγόρευση σώρευσης δικαιολογείται ενδεχομένως, και δεν συνιστά δυσμενή διάκριση, μόνον εάν οι παροχές χορηγήθηκαν αναφορικά με τις ίδιες ασθένειες.